

Tószegi Péter emléktáblájának avatása
Hódmezővásárhely, 2012. szeptember 23.

Kedves Családtagok, tisztelt Igazgató Úr, kedves emlékezésre, emléktábla-
avatásra egybegyűlt Vendégek!

Engedjék meg, hogy beszédemet néhány személyes megjegyzéssel kezdjem! Én nem ismertem személyesen Tószegi Pétert – nem is ismerhettem, hiszen ő akkor fejezte be oktató munkáját Keszthelyen, amikor én egy másik agráregyetemen a tanulmányaimat kezdtem. Beszédemre készülve szerencsém volt megismerni egy Tószegi Péterrel készült interjút, melyben saját maga mesél életéről. Hatással volt rám. Az ő gondolatai segítettek megérteni azt a szellemiséget, amely innen, e falak közül, erről a környékről ered. És aztán „elkapott a gépszíj” és megismerkedtem a Bethlen Gimnázium és Cseresnyés Kollégium történetével is. Ez nagy élmény volt számomra, mert, bár majd’ húsz éve dolgozom Vásárhelyen, ezeket az intézményeket közelebbről nem ismertem, a Bethlenben is csak egy évvel ezelőtt jártam először. Már akkor is lenyűgözött ez a környezet, és mondtam is az engem kísérő tanárnőnek, hogy milyen élmény lehet a diákoknak ilyen falak között tanulni.

.

Képzeljük el a kopáncsi tanyavilágból ide érkező Tószegi Péter diákot, aki addig egy egytantermes iskolában igyekezett a tudást megszerezni! Tizenegy-két éves korára, mire ide került, már annyi megpróbáltatáson ment keresztül, mint más szerencsések egész életük során sem. De őt beteg édesapja testi-lelki gyötrelmei, és az ebből következő nélkülözés, a helyzet kényszerítette, kötelező munka – kezdetben még az iskola rovására is – csak erősebbé tették. Ez a lelki erő és a tehetség, ami már kezdetben megmutatkozott a könnyű tanulás képességében, voltak azok, amelyek segítették őt szép ívű pályája során.

Mindez azonban kevés lett volna, ha nincsenek azok a kiváló és önzetlen pedagógusok, akik támogatták életének ebben a korai, de annál inkább meghatározó szakaszában. Itt, ezen a helyen most rájuk is emlékezzünk!

Tószegi Péter is, visszaemlékezésében, számos nevet említ a vásárhelyi évekből, míg későbbi, egyetemi és az utáni pályájáról csak egyet-kettőt. Mert kellett, mindenekelőtt, egy Szénásy Gyula, aki felismerte tehetségét, ugyanakkor látva családja helyzetét, elhatározta: mindenképp taníttatni fogja. Kellott aztán, Szathmáry Lajos, akinek vezetésével Vásárhelyen megalakulhatott a református egyház által kezdeményezett intézmény, a Tanyai Tanulók Otthona. Tószegi Péter öt társával elsőként került be ide, és az akkori felvételi rendszer hatékonyságát mutatja, hogy mind a hatan jeles-kitűnő szintet tartva jutottak el az érettségiig. Kifejezetten e szegénysorsú, tehetséges tanyai gyerekek támogatásában játszott fontos szerepet Bernáth és Karádi tanár úr és az igazgató Varga Dezső.

Tószegi Péter tőlük kapta a leckét tananyagból és emberségből egyaránt. És, ahogy az nála természetes, jól megtanulta. Mert mi mással magyarázhatnánk, hogy társaival együtt, testületileg megtagadták – ahogy ő fogalmaz – Hitler szolgálatát, és nem vonultak be. Meg tudta volna vajon tagadni ilyen alapok nélkül, jó tíz év múlva már az új pártvezetéshez való csatlakozást, tudva, hogy az állásának elvesztésébe kerül? Nem tudhatjuk. De az biztos, hogy Tószegi Péter és társai tehetségükkel kiérdemelték, későbbi pályájukkal megszolgálták a támogatást.

Az 1942-től már Cseresnyés Kollégium névre hallgató intézményre és lakóira, mint az új névből is látszik, felfigyelt Németh László, aki Móricz Zsigmond sugalmazására jött Vásárhelyre. Ő anyagi támogatást nyújtott a Kollégium számára, de Tószegi Péter életében más szerep is jutott neki. Integrált ismeretanyagával, személyes varázsával lebilincselte, csodálatra készítette – annak ellenére, hogy Németh László, elveinek megfelelően, szigorúan tartotta a három lépés távolságot még közös diákköri munkáik során is.

És Tószegi Péter, hogy mai kifejezéssel éljek, bevállalta, hogy csalódást okoz ennek az általa csodált embernek, és nem utolsó sorban a Bethlen tanári karának azzal, hogy azt a pályát választotta, amire elhivatottnak érezte magát: a mezőgazdasági mérnökséget. Hiába volt a nyolc év kitűnő eredménye, a kitüntetéses érettségi – neki ezen az úton kellett tovább mennie. Ebbe született, és a tanulmányai mellett is rendszeresen végzett munkában szerzett tapasztalatai is e felé irányították. És nem csak a

termelésben akart ő részt venni. Mert felismerte azt, amit a mai esemény meghívójának mottójában is mond, hogy „A parasztságot megbecsüléshez, jóléthez juttatni nem a parasztrómantikusok receptje szerint kell, hanem tanítani, iskolázni kell őket.” Ezt vállalta s egész életében ezt csinálta: az ő kifejezésével élve, mezőgépezést tanított parasztfiataloknak.

A Magyar Agrártudományi Egyetemet Budapesten végezte, felvételt nyerve a legendás Győrffy Kollégiumba. Sokoldalúságát, aktivitását mutatja, hogy volt olyan időszak, amikor egyszerre volt kollégium-igazgató, egyetemi gyakornok és két egyetem hallgatója. Ja, és melleleg elvégzett egy mezőgépezési szakmunkás tanfolyamot is, hogy választott szakmájának feladatait a kétkezi munkásétól a tudóséig átlássa. Hogy mennyire jól teljesített most is abban, amivel foglalkozott, bizonyítja, hogy fiatal pályakezdőként őt bízták meg azzal, hogy létrehozza a mezőgazdasági gépészmérnök-képzés intézményét, a kart, amely ma is működik.

Ennek jutalmául szovjetunióbeli aspirantúrát nyert, amelyet – sokszor áldatlan körülmények között végezve kutatásait – sikerrel teljesített, majd kandidátusi fokozattal tért vissza hazájába, 1956-ban. Utána három évig még Budapesten, a Mezőgazdasági Gépészmérnöki Főiskolán oktatott, 1957-től megbízott tanszékvezetőként, majd jött a váltás, amikor mennie kellett, mert nem vállalt közösséget a pártvezetéssel. Szerencsére hagyták, és, utólag nézve, nem is járt rosszul a váltással. Keszthelyre, a műszaki tanszék élére került, amelynek vezetését – 1968-tól már egyetemi tanárként – nyugdíjba vonulásáig ellátta.

És igen: a nyugdíjba vonulás. Megint csak őt idézem. „Tanítványaink érték azt el, hogy a két háború közti Európa mezőgazdaságának sereghajtójából két évtized alatt Európa második legfejlettebb és legmagasabb műszaki színvonalú mezőgazdaságát mondhatjuk magunkénak. Hatvanéves koromban, a nyugdíjkorhatárt elérve, megsejtve a közelgő változást, alkotó erőim teljében kértem nyugdíjaztatásomat. Egy volt Cseresnyés diák, az akkori Bethlen Gimnázium öregdiákja rombolásban részt nem vállalhatott.” Ez az ő döntése volt. Emberileg érthető, bár egészen biztos, hogy rengeteget vívódott ezen akkor. Szakmai szempontból ugyanakkor, szomorú egy ereje teljében lévő, nagy formátumú tanárember visszavonulása. Utolsó tanítványai velem egykorúak, és, bizony én is már több mint húsz éve végeztem.

Tapasztalatára, emberi példamutatására még sokáig szükség lett volna a katedrán.

De most, e falak között ne rektorhelyettesként emlékezzünk rá, hanem mint Bethlenes és Cseresnyés diákra! Életútja szolgáljon például a mai fiataloknak, akik e nagy múltú iskola padjait ma koptatják. Lássák, hogy álmaik bátran vállalhatók, kellő tehetség birtokában, még akár tanáraik ellenében is érdemes elindulniuk azon a pályán, ami iránt elkötelezettséget éreznek.

Nem ismerem a Bethlenes szokásokat, de bízom benne, hogy a sok diák az itt eltöltött évei során megismeri a falakon is látható nagyszerű elődök történetét. Mától Tószegi Péter is elfoglalja helyét e sorban, és ismét diákok közé kerülve, más formában ugyan, de folytathatja oktató és még inkább nevelő munkáját.

.

Eddig írtam meg beszédemet, de ma reggel kezembe került a rendezvény meghívója, melyen szerepel a felavatásra váró emléktábla képe. És azon felfedeztem egy másik arcot is, Tószegi Péterné Pákozdy Zsuzsannáét. És ez átírta beszédem végét. Mert ezen a helyen emlékeznünk kell rá is: a feleségre, társra, aki végigkísérte férjét életútján, segítve, biztos családi hátteret biztosítva számára pályája során. Így, hát, most ők ketten, együtt szolgálnak példával a mai ifjúságnak.

Monostori Tamás